

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาเมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

Community Participation in Historic Conservation Area: Mueang Fa Daet SongYang , Kamalasai District ,Kalasin Province.

วิชาภรณ์ ชำนิกำจร¹

Wichaporn Chumnigumjorn¹

บทคัดย่อ

เมืองฟ้าแดดสงยาง ตั้งอยู่บริเวณบ้านเสมา แพนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า อาจกล่าวได้ว่าที่รูปร่างคล้ายใบเสมาโบราณ ตัวเมืองมีคันดินสูงราว 2-3 เมตร ล้อมรอบสองชั้นระหว่างกลางคันดินเป็นคูน้ำกว้าง 18 เมตร ตลอดแนว มีหลักฐานปรากฏผังเมืองเป็นรูปวงรี มีคูน้ำ คันดินล้อมรอบ ผังเมืองยาวประมาณ 2,000 เมตร กว้างประมาณ 1,350 เมตร หลังจากเมืองฟ้าแดดสงยางได้ล่มสลายได้มีพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์สืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในอำเภอกมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ มีคูเมืองสองชั้น ลักษณะเป็นท้องน้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก ปัจจุบันได้มีการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางเน้นการวางแผนในการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพสมบูรณ์ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนโบราณได้อย่างชัดเจนและเพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาเมืองเก่าควบคู่ไปกับการตอบสนองต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง โดยใช้วิธีวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในแบบพรรณนาในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความสำคัญและพัฒนาการของพื้นที่ศึกษา ประกอบกับการใช้แบบสอบถามในเชิงสถิติจำนวน 90 ชุด คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางอยู่ในระดับมาก(3.51) เมื่อพิจารณารายด้านการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(3.53) และการมีส่วนร่วมระดับการดำเนินการ(3.75)อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์และการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง(3.51)

การทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง มีการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมากและมีการดำเนินการประชุมประชาชน 4 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชุมชนได้แสดงความต้องการ แสดงปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญและพร้อมที่จะพัฒนาพื้นที่มรดกวัฒนธรรมนี้ให้มีชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป จึงเกิดแผนพัฒนาพื้นที่ที่เกิดจากการแสดงความต้องการของชุมชนและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ขณะนี้อยู่

¹ อาจารย์ประจำ,คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of architecture urban design and creative arts, Mahasarakham University

ในขั้นตอนการก่อสร้างและมียังคงดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและดำเนินผลประโยชน์ของชุมชนโดยที่มิตคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการการประเมินผลแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางในขั้นตอนต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม , แหล่งประวัติศาสตร์

Abstract

Mueang Fa Daet SongYang is located at Baan Sema in which its schematic plan is rectangular form. The city features have berms height about 2-3 meters surrounded by two layers between middle berms which is a 18 meter-wide moat; obvious town planning appearances are in Oval form similar to Bai Sema where there are moat, surrounding berms, about 2,000 meters length town planning and approximate 1,350 meters width. After Mueang Fa Daet Song Yang was collapsed, there has had historical development continuation from the past to the present in which nowadays this Mueang Fa Daet Song Yang is the location of Baan Sema, Tumbol Nong Paen, Kamalasai district, Kalasin province which is a small village located on the plains suitable for cultivation, has a two layer moat characterized as water bodies (water area) that represents its prosperity in the past. Presently, conservation and development planning of Fa Daet Song Yang has been operated by focusing on conservation management and environmental improvement plan of degraded old town to return to intact conditions that can reflect values and uniqueness of ancient communities more clearly and to determine the direction of old town development in conjunction with the response to local people's lifestyle effectively.

The purpose of this research were to investigate public participation in making plan by indept interview for describe existing land used and making 90 questionnaires (10% of population). The results of this research revealed that Mean value of public participation in making plan of conservation development of Mueung Fa Daet Song Yang was at a high level (3.51). When considering each aspect of participation, it was found that participation in making decision (3.53) and participation in implementation stage (3.75) were at the high level. The participation of the beneficiaries and evaluation were moderate (3.51).

Making conservation and development plan of Mueang Fa Daet Song Yang had more people participated to leave comments; in addition, public meeting in which it were conducted four times for exchanging knowledge and encouraged community to express their needs and raised problems in the area in order to achieve important historic sites conservation and to be ready to develop this cultural heritage area to be known as a famous tourist attraction of the province and is source of further learning place. Therefore, development of the area has existed because of the needs of the community and well collaboration. At currently, it is under the process of construction and is still continually carrying participation in the implementation and community benefits by which the people

in the community have been involved in evaluation committees of Mueng Fa Daet Song Yang's conservation and development plan in the next steps.

Keywords : Parcipation , Historical area

บทนำ

ความสำคัญและปัญหา

เมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเมืองโบราณที่เกิดขึ้นบริเวณลุ่มแม่น้ำชี ซึ่งตั้งอยู่และเป็นเมืองเดียวที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีหลักฐานปรากฏความสำคัญเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16 เป็นยุคที่รุ่งเรืองร่วมสมัยกับวัฒนธรรมทวารวดีที่พบในภาคกลางและสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองฟ้าแดดสงยาง เดิมเรียกเมืองฟ้าแดดสูงยาง มีหลักฐานปรากฏผังเมืองเป็นรูปวงรี คล้ายใบเสมา มีคูน้ำ คันดิน ล้อมรอบ ผังเมืองยาวประมาณ 2,000 เมตร กว้างประมาณ 1,350 เมตร ได้มีการขุดแต่งและปรับปรุงมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2510 พบร่องรอยศาสนสถานสร้างขึ้นตามอุดมคติทางพระพุทธศาสนา มีลักษณะศิลปกรรมแบบทวารวดี โบราณวัตถุที่พบมีพระพิมพ์ดินเผา มีลักษณะงดงามมาก ใบเสมา และยังพบพระพิมพ์ดินเผา ภาชนะดินเผา เครื่องประดับ และข้าวของเครื่องใช้กระจายทั่วบริเวณขุดค้น มีพระเจดีย์สร้างสมัยทวารวดี ปัจจุบันเรียกว่า “ พระธาตุยาคู ”

หลังจากเมืองฟ้าแดดสงยางได้ล่มสลายได้มีพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์สืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันเมืองฟ้าแดดสงยางเป็นที่ตั้งของบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่บนที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก มีคูเมืองสองชั้น ลักษณะเป็นท้องน้ำ ปัจจุบันภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของเมืองโบราณ มีการขุดลอกคูน้ำคันดิน และมีการพัฒนาพื้นที่โดยรอบเมืองโบราณฟ้าแดดสงยางแห่งนี้เพื่อเป็นการเพื่อเป็นการพัฒนาและอนุรักษ์และพื้นที่ประวัติศาสตร์

ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งเป็นหนึ่งในแผนและนโยบายด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมนั้นอาจทำให้พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญนั้นถูกทำลายได้ง่าย ถ้าประชาชนขาดความเข้าใจองค์ความรู้ในการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ดังนั้นการพัฒนาและอนุรักษ์ซึ่งมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นกระบวนการสำคัญระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการในขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ดังนั้นกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง ด้วยชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ก่อให้เกิดการศึกษา เกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พื้นที่ และเพิ่มการประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ พร้อมกับการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของฟ้าแดดสงยางต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐในการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ร่วมกันควบคู่กับการพัฒนาชุมชน

เพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่สำคัญของชาติต่อไป

เป้าหมายของการศึกษา

1. เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ประวัติศาสตร์และเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์พื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง
2. เพื่อทราบถึงความเข้าใจและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐ
3. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม
2. ศึกษาความสำคัญและพัฒนาการเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง
3. ศึกษาแผน โครงการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่
4. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

- ศึกษาสภาพปัจจุบัน ลักษณะทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจของพื้นที่ ความสำคัญและพัฒนาการเมืองโบราณฟ้าแดดสงยาง
- ศึกษาแผน โครงการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่
- เสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ภาครัฐในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

พื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง บ้านเสมา ต.หนองแปน อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึกในแบบพรรณนาในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความสำคัญและพัฒนาการของพื้นที่ศึกษา ประกอบกับการใช้แบบสอบถามในเชิงสถิติจำนวน 90 ชุด คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรในพื้นที่

ผลการศึกษา

1.สภาพภูมิศาสตร์ของเมืองโบราณ

เมืองฟ้าแดดสงยาง ตั้งอยู่บริเวณบ้านเสมา แพนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวเมืองมีคันดินสูงราว 2-3 เมตร ล้อมรอบสองชั้นระหว่างกลางคันดินเป็นคูน้ำกว้าง 18 เมตรตลอดแนวภายในตัวเมืองโบราณมีเนินดินสูง 140 เมตรจากระดับน้ำทะเลอยู่ 3 แห่ง พื้นที่ภายในคูน้ำคันดินเป็นที่อยู่อาศัย จำนวน 220 หลังคาเรือน ในพื้นที่มีร่องรอยการขุดคูน้ำสลับซับซ้อนอยู่ในทั้งบริเวณโนนเมืองเก่าและบริเวณตอนกลางของตัวเมืองซึ่งเป็นเนินดินขนาดความสูงแตกต่างกันประมาณ 10 เมตร ส่วนในพื้นที่ราบทางตอนใต้ของตัวเมืองมีคูน้ำขุดในทางกว้างไปเชื่อมแนวคูเมืองและขุดตรงจากคูเมืองทางตอนใต้ไปเชื่อมกับแนวคูน้ำที่อยู่ภายในเมืองกับคูน้ำล้อมรอบโบราณสถาน

มีหลักฐานปรากฏผังเมืองเป็นรูปวงรีคล้ายใบเสมา มีคูน้ำ คันดินล้อมรอบ ผังเมืองยาวประมาณ 2,000 * 1,350 เมตร ปัจจุบัน มีการตั้งถิ่นฐาน ร่องรอยการผลิตเกลือ ทำเครื่องสำริดและเครื่องมือเหล็ก แปลงนามีผังเป็นตารางหมากรุกซึ่งในปัจจุบันเมืองฟ้าแดดสงยางนี้เป็นที่ตั้งของบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกลมไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก

2.ผังแม่บทการพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง

กรอบแนวคิดการจัดทำผังแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง

เป้าหมายหลักของการวางแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าให้

เป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง ทั้งนี้โดยเน้นการวางแผนในการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพสมบูรณ์ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนโบราณได้อย่างชัดเจน และเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองเก่าควบคู่ไปกับการตอบสนองต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง

ตามทฤษฎีที่ว่าด้วยเมืองโบราณที่ถูกทอดทิ้งในอดีตและมีการตั้งถิ่นฐานชุมชนในเวลาต่อมา พบว่าการเข้าไปตั้งถิ่นฐานนี้ได้ทำลายหลักฐานของเมืองโบราณโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นปรากฏการณ์ของประเทศกำลังพัฒนาโดยเห็นได้จากกรณีการบูรณะเมือง การทำลายโบราณสถานเพื่อสร้างอาคารหรือเพิ่มพื้นที่เมือง ซึ่งถ้าไม่คำนึงถึงแผนผังเมืองโบราณ จะมีผลทำให้รูปแบบสัดส่วน ขนาด การใช้สอยและบรรยากาศของเมืองเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง ฉะนั้นมาตรการการอนุรักษ์ คือ การปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมใหม่ๆของเมืองอย่างรอบคอบ โดยการท่องเที่ยวมีผลดีช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและจงใจให้เกิดการอนุรักษ์แต่อาจจะมีผลในเชิงลบถ้าหากไม่มีการดำเนินการจากภาครัฐและประชาชนให้สามารถอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนไว้

3. แผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง

- 1.แผนการศึกษาค้นคว้า วิจัยทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองฟ้าแดดสงยาง
- 2.แผนงานการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองฟ้าแดด สงยาง
- 3.แผนงานการใช้ที่ดิน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองฟ้าแดดสงยาง
4. แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวและบริการ
- 5.แผนงานปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

6. แผนพัฒนาบุคลากรและอัตรากำลัง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางในการจัดทำแผน

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางอยู่ในระดับ(3.51) เมื่อพิจารณาทางด้านการมีส่วนร่วมพบว่า มีโครงการเกิดขึ้น 11 โครงการ จากการประชุมประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่มีการแสดงความคิดเห็นโดยชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม (3.53)

- 1.ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 2.ประชาชนมีโอกาสได้พูดถึงปัญหา เสนอความต้องการ
- 3.ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการของชุมชนต่อที่ประชุมต่อประชาคม
- 4.ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา/ความต้องการเพื่อทำแผน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางในการมีส่วนร่วมดำเนินการ

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม (3.75)

- 1.ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำแผน
- 2.ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงานหรือสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และพัฒนา
- 3.ประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามโครงการ กิจกรรมในการดำเนินงาน

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่เช่น
สาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า และสาธารณูปการ
ศาลาอเนกประสงค์
**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง
ในการประเมินผล**

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม (3.51)

1. ประชาชน มีการร่วมประเมินผล
ตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตาม
แผนพัฒนาไปปฏิบัติ

3. เทศบาลมีการแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วม
เป็นคณะกรรมการในการติดตามประเมินผล
แผนงาน

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
ความโปร่งใสของการบริหารจัดการก่อสร้างตาม
แผน

5. ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของ
โครงการ/ปัญหาและอุปสรรคของแผน
**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง
ในการร่วมรับผลประโยชน์**

1. เทศบาลได้มีการจัดทำโครงการ/
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานโครงสร้างพื้นฐาน
ให้กับประชาชน

2. เทศบาลมีการจัดโครงการ/ กิจกรรมที่
เกี่ยวกับการให้ความรู้ ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา

3. เทศบาลมีการจัดโครงการ/ กิจกรรมด้าน
การพัฒนาชุมชน เช่น การท่องเที่ยว

4. เทศบาลมีการมอบรางวัลหรือให้เงิน/
ค่าตอบแทน หรือมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมแสดง
ความคิดเห็น

4. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอเชิงวิชาการ

1. ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านตัดสินใจ ควร
มีการสร้างกระบวนการสรุปประเด็นที่สามารถ

นำเสนอความต้องการของชุมชน ให้ได้รับการ
บรรจุในแผนหรือกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง

2. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์
ประชาชนได้ทำแผน/กิจกรรมเกี่ยวกับงานด้าน
สาธารณูปโภค งานด้านการศาสนา และงานด้าน
การศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิด
ความตระหนักในความสำคัญของแหล่ง
ประวัติศาสตร์ในชุมชน และได้รับผลประโยชน์
อย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใน
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการได้ร่วมจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะคิดว่าจะทำให้มีความรู้
ความเข้าใจในแผนพร้อมเสนอแนะและแสดง
ความต้องการต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพในการ
ปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงการต่างๆได้ดี

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
ควรมีการเพิ่มให้มีประชาชนหลากหลายกลุ่มมา
ควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงาน ได้มีการแต่งตั้ง
ประชาชนเป็นกรรมการประเมินผลงานหรือ
โครงการและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอนุรักษ์
และพัฒนาพื้นที่เมืองฟ้าแดดสงยาง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมบทบาทของประชาชนใน
บ้านเสมาให้ชัดเจน มีพลังเข้มแข็งสามารถ
ช่วยเหลือชุมชนได้ โดยมีงบประมาณจัดให้มีการ
ทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน

2. ควรรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้
ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการทำ
แผน

3. ควรรณรงค์สร้างสำนึกรักในบ้านเกิด
โดยร่วมกันพัฒนาให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเท่า
เทียมกัน

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่าง
ต่อเนื่อง อาจจะในลักษณะการให้ความรู้เกี่ยวกับ
การอนุรักษ์และพัฒนาหรือ การฝึกอบรมการทำ

ผ่านพบ หรือการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย เพื่อให้ประชาชนทราบถึงแผน และแนวทางการปฏิบัติ

2. สอบถามและแสดงความคิดเห็น เพื่อรับทราบปัญหาในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนติดตามผลงานในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่ทำไว้

ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พัฒนาเมือง

1. การบริหารและการจัดการจะต้องรักษากิจกรรมของเมืองโดยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์

2. การบริหารและจัดการเมืองประวัติศาสตร์ เป็นภารกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับองค์กรหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน เนื่องจากการดูแลและบริหารเมืองมีความซับซ้อนและมีขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะมีหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบหรือทำหน้าที่ดูแล โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเมืองประวัติศาสตร์จะมีหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อนุรักษ์จังหวัด ที่ดินจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ฯลฯ รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการของหน่วยงานเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น ทั้งในแง่ของการดูแลรักษา การอนุรักษ์ พื้นฟู และผลกระทบต่อภูมิสถาปัตยกรรมของเมือง การบริหารเมืองประวัติศาสตร์ จึงต้องสร้างระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและการดำเนินการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. การบริหารและจัดการเมืองประวัติศาสตร์จะต้องสอดคล้องกับความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์จะต้อง

เป็นไปในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของเมืองประวัติศาสตร์และมีสำนึกในการบำรุงรักษาเมืองและแหล่งโบราณสถานต่างๆ หากการดำเนินการการพัฒนาเมืองไม่สอดคล้องกับความต้องการและไม่เอื้อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นแล้วจะก่อให้เกิดความแปลกแยกระหว่างเมืองประวัติศาสตร์และประชาชน

4. การบริหารจัดการอนุรักษ์ตลอดจนการพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ ควรกระจายอำนาจให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของหน่วยงานท้องถิ่น โดยในระยะยาว ซึ่งในส่วนนี้จะสอดคล้องกับประเด็นในข้อที่ 3 คือ การจัดการให้เมืองดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารเมืองก็ควรเป็นภารกิจและหน้าที่ของท้องถิ่น เพราะจะเป็นผู้ที่รับผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารเมืองโดยตรง ประกอบกับราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคก็มีข้อจำกัดในด้านของงบประมาณและกำลังคนที่จะเข้าไปบริหารและดูแลเมืองการบริหารและจัดการต่างๆ จึงควรกระจายให้กับหน่วยงานของท้องถิ่น

5. การจัดการองค์กรในการบริหารเมืองประวัติศาสตร์ไม่ควรมีการจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาทำหน้าที่ แต่ควรใช้กลไกหรือโครงสร้างที่อยู่เดิมเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ เนื่องจากเมืองมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ มากมายเกินกว่าขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวจะเข้ามาดูแลบริหารได้

สรุปผลการศึกษา

จำนวนค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางอยู่ในระดับมาก (3.51) เมื่อพิจารณาทางด้านการมีส่วนร่วมพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก(3.53) และการมีส่วนร่วม

ระดับการดำเนินการ (3.75) อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์และการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง (3.51)

การทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยาง มีการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมากและมีการดำเนินการประชุมประชาชน 4 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนได้แสดงความต้องการ แสดงปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญและพร้อมที่จะพัฒนาพื้นที่มรดกวัฒนธรรมนี้ให้มีชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป จึงเกิดแผนพัฒนาพื้นที่ที่เกิดจากการแสดงความต้องการของชุมชนและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างมาก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการก่อสร้างและมียังคงดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านผลประโยชน์ของชุมชนโดยที่มียังคงดำเนินการมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการประเมินผลแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางในขั้นตอนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

ศึกษาว่าเหตุใดปัจจัยใดประชาชนจึงไม่อยากเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและจะสามารถกระตุ้นหรือสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมได้อย่างไร รวมถึงการศึกษาพื้นที่อื่น ๆ กับการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนา รวมทั้งนำมาเปรียบเทียบภาพรวมของหน่วยงานและนำไปประยุกต์ใช้ในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการท้องถิ่นนั้นๆ จนจบกระบวนการ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณเงินแผ่นดิน ประจำปี 2556 ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลหนองแปน อาจารย์โรงเรียนเสมาสมัคคี และชาวชุมชนบ้านเสมา โดยการนำของผู้ใหญ่บ้านและปราชญ์ชุมชน ขอขอบคุณคณะทำงานวิจัยการออกแบบผังแม่บทเมืองฟ้าแดดสงยาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นคณะทำงานนำร่องเป็นผลให้ได้มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นผลดีต่อชุมชนต่อการศึกษาและปฏิบัติงานจริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กริชกมล เหล่าอรุณระคะ. (2550). บทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมขอประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยเขตเทศบาลลำพูน การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แผนแม่บทเมืองฟ้าแดดสงยาง. (2552). เทศบาลตำบลหนองแปน อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์